

FÖRBÄTTRAR FINANSPOLITISKA RÅD FINANSPOLITIKEN?

John Hassler

Mars 2015

Sverige under den senaste krisen

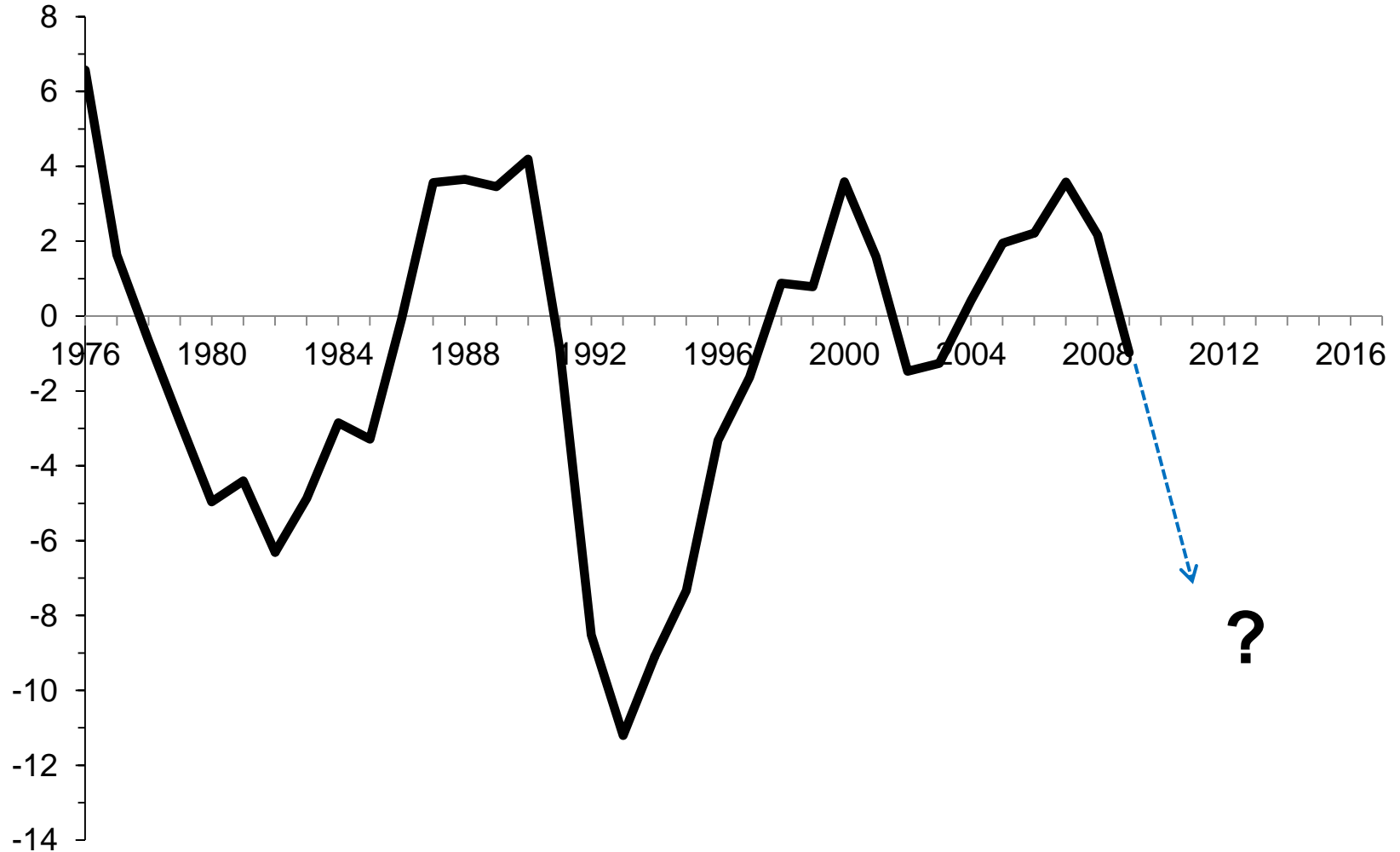
- År 2009 föll BNP med 5%, *men*:
  - Måttlig försvagning av budgetsaldot;
  - Litet underskott i de offentliga finanserna på ~1,0%;
  - BNP tillbaka på förkrisnivån redan 2010.
- Förloppet mycket olikt krisen 1991-93: ~ samma amplitud i BNP-fall, men då försämrades de offentliga finanserna kraftigt och arbetslösheten ökade dramatiskt.

Sverige under den senaste krisen

- År 2009 föll BNP med 5%, *men*:
  - Måttlig försvagning av budgetsaldot;
  - Litet underskott i de offentliga finanserna på ~1,0%;
  - BNP tillbaka på förkrisnivån redan 2010.
- Förloppet mycket olikt krisen 1991-93: ~ samma amplitud i BNP-fall, men då försämrades de offentliga finanserna kraftigt och arbetslösheten ökade dramatiskt.
- **Varför klarade Sverige den senaste krisen så bra?**
  - Viktiga reformer genomfördes under 1990-talet;
  - Inga strukturella obalanser - inga inhemska förstärkningsmekanismer;
  - En finansminister fast besluten att inte låta historien upprepa sig;

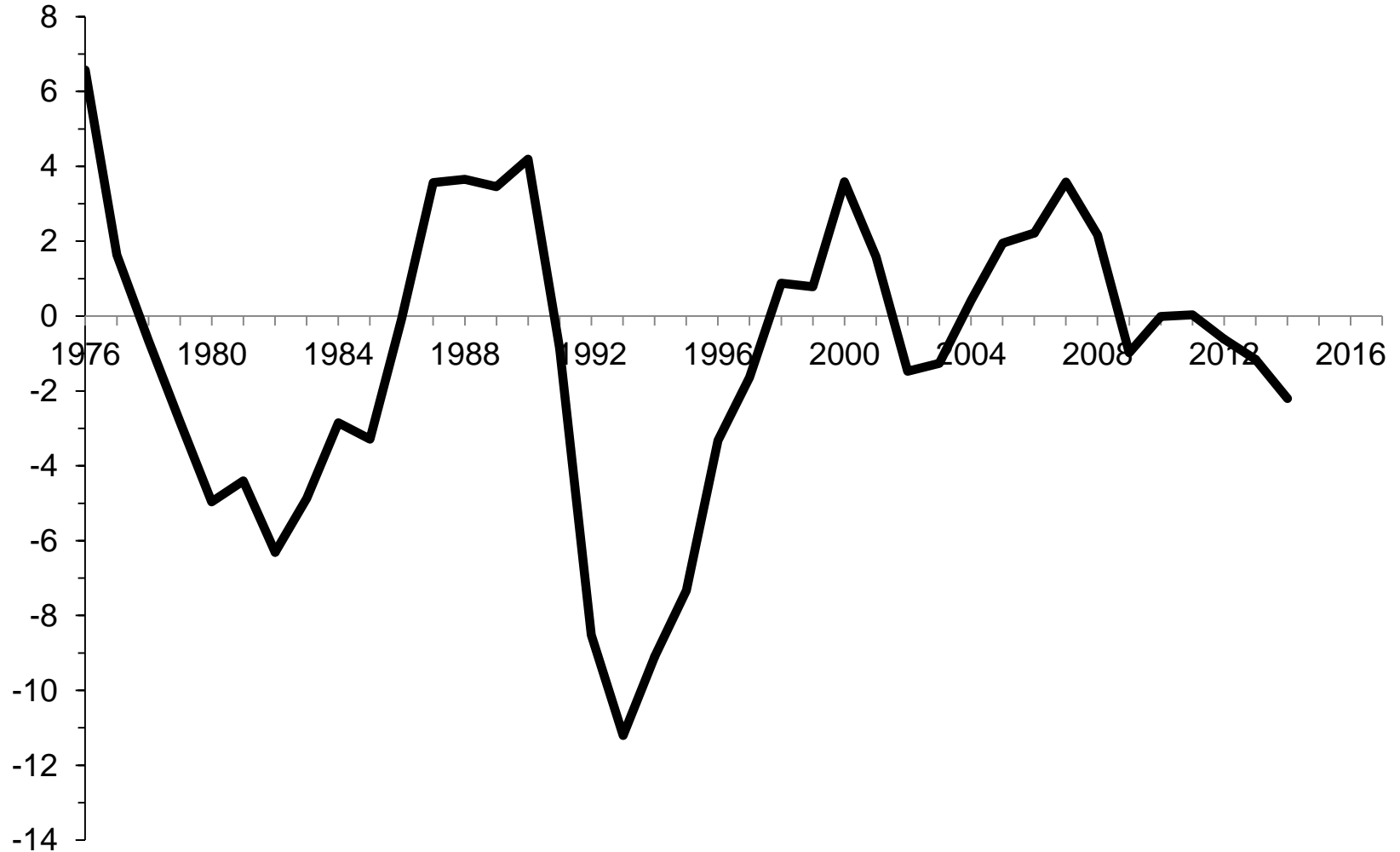
Offentligt finansiellt sparande 1976-2017

Procent av BNP

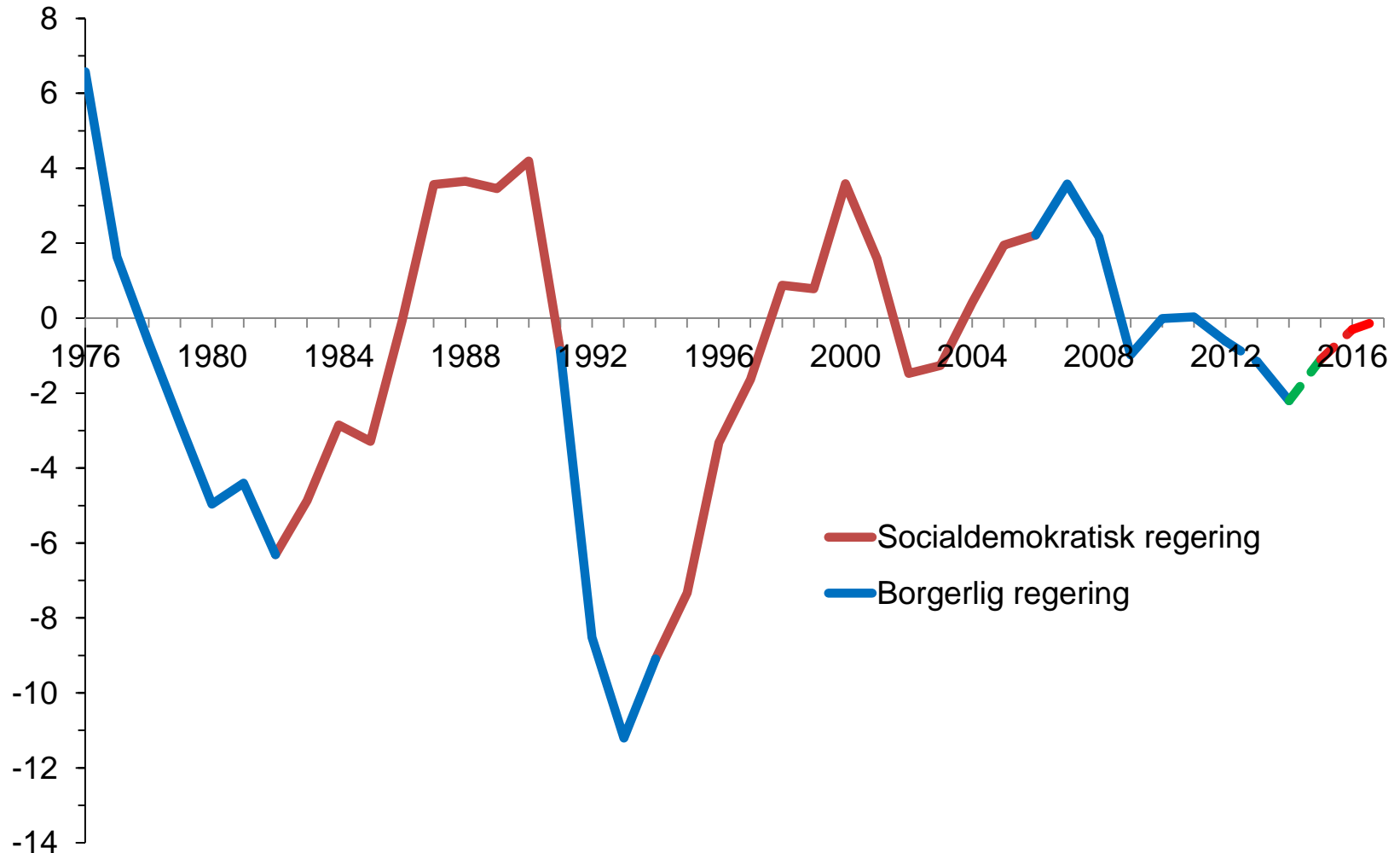
Offentligt finansiellt sparande 1976-2017

Procent av BNP

Offentligt finansiellt sparande 1976-2017

Procent av BNP

Sverige under den senaste krisen

- År 2009 föll BNP med 5%, *men*:
  - Måttlig försvagning av budgetsaldot;
  - Litet underskott i de offentliga finanserna på ~1,0%;
  - BNP tillbaka på förkrisnivån redan 2010.
- Förloppet mycket olikt krisen 1991-93: ~ samma amplitud i BNP-fall, men då försämrades de offentliga finanserna kraftigt och arbetslösheten ökade dramatiskt. Återhämtningen långsam.
- Några förklaringar till att Sverige klarade den senaste krisen så bra:
  - Viktiga reformer genomfördes under 1990-talet;
  - Inga strukturella obalanser - inga inhemsk förstärkningsmekanismer;
  - En finansminister fast besluten att inte låta historien upprepa sig;
  - **Stark budget före och under krisen på grund av ett väl fungerande finanspolitiskt ramverk;**

Det finanspolitiska ramverket

- Budgetprocessen genomförs i en "top down"-process (beredning i regeringen samt beslut i parlamentet);
- Rambeslut – beslut om budget tas som en helhet.
- Ett mål för den offentliga sektorns finansiella sparande på 1% av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel, det s k överskottsmalet;
- Ett utgiftstak för staten som beslutas av riksdagen 3 år i förväg;
- Ett balanskrav på kommunernas budgetar;
- Sedan 2007 finns ett finanspolitiskt råd.

Rådets bakgrund

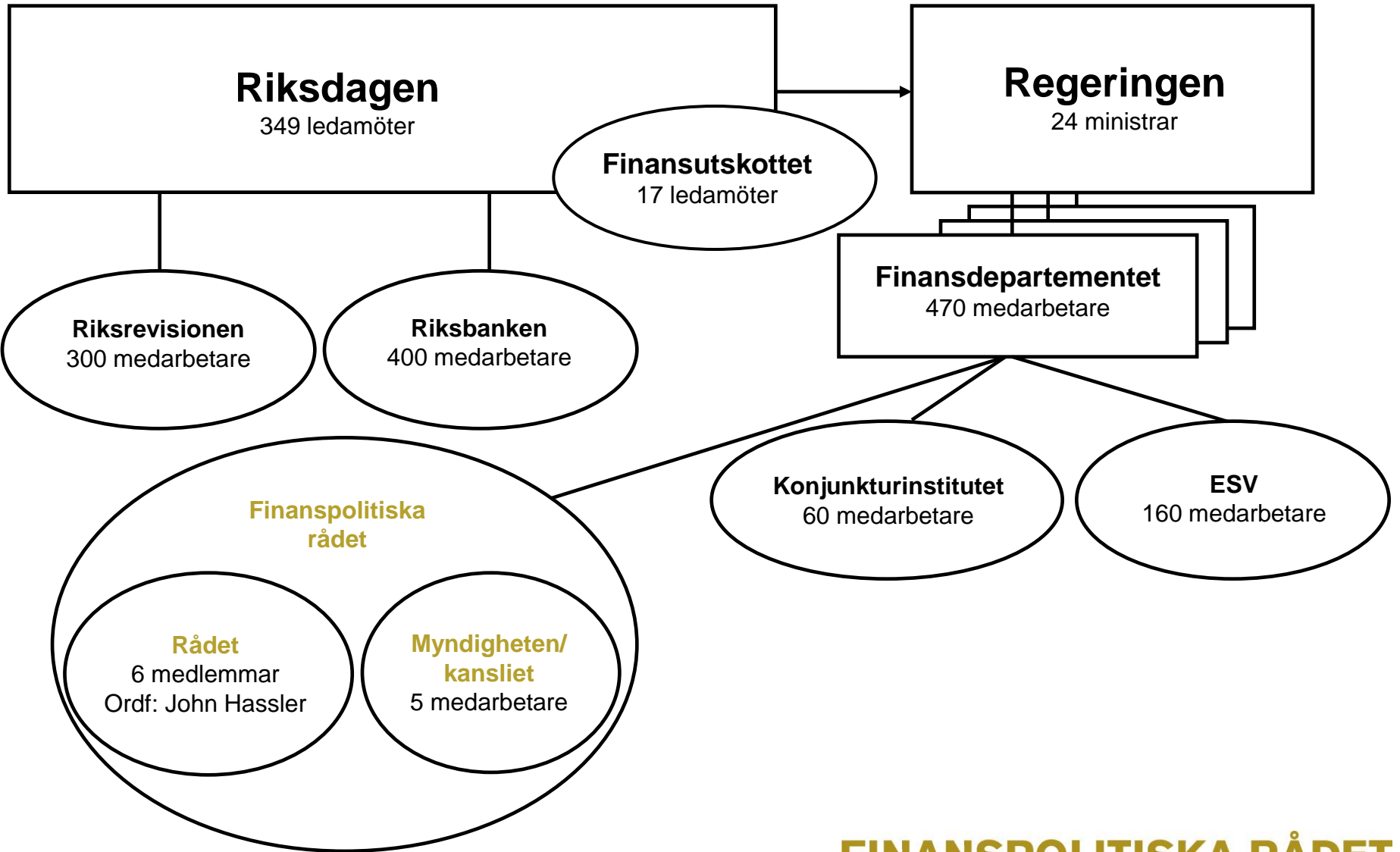
- Teoretiska överväganden snarare än akuta problem;
- Utredning 2002 av vilka krav på finanspolitiken som ett införande av euron skulle innebära;
- Positiva reaktioner från de borgerliga partierna (Anders Borg, *Ekonomisk Debatt*, 2003);
- Negativa reaktioner från socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet :
  - ”Det finns goda skäl att anta att det finanspolitiska rådet blir ytterligare ett organ som ska klä regeringens högerpolitik i ett falskt vetenskapligt skimmer.” (Vänsterpartiet, 2007)
- Men inga starkare protester mot införandet och i maj 2011 överenskommelse med S, V och MP om rådet. Ledde till en förstärkning av rådets kansli och till en viss breddning av uppdraget.

Organisation

- En myndighet under regeringen;
- Sex ledamöter:
  - 4 akademiker;
  - 2 med erfarenhet av praktisk ekonomisk politik;
- Kompletterande verksamhet till vanliga jobb (främst akademiska positioner);
- Litet kansli: 5 personer;
- Årlig budget på ca 9 mnkr;
- Rutiner för att skydda rådets självständighet, såsom att rådet självt föreslår nya medlemmar till regeringen.

Rådets uppgift

Rådets uppgift är ”att följa upp och bedöma måluppfyllelsen i finanspolitiken och i den ekonomiska politik som regeringen föreslår och riksdagen beslutar om och därmed bidra till en ökad öppenhet och tydlighet kring den ekonomiska politikens syften och effektivitet.”

Gör oberoende råd någon nytta?

- Svår fråga att helt övertygande svara på.
  - Bakomliggande orsaker kan förklara både bra finanspolitik och existens av FPR.
  - Förefaller ändå ha en oberoende positiv effekt.
- Olika argument och behov i olika länder.
  - Generellt att undvika underskottsbias.
  - Se till att prognoser och budget inte blir snedvridna.
  - Underlätta ansvarsutkrävande.
  - Cementera minnet från tidigare kriser.
  - Institutionaliserad akademisk analys av den ekonomiska politiken – nås de politiskt uppsatta målen?
- *One size does not fit all!*
- Kostnaden för ett FPR behöver inte vara särskilt hög.

Erfarenheter från Sverige

- Svenska FPR tas på stort allvar – har medverkat till att ”hyfsa” debatten. Breda mandatet har fungerat bra.
  - Regeringen måste förhålla sig till vad FPR säger, oppositionen plockar upp och förstärker kritik.
  - Försiktighet och fingertoppskänsla anbefalles. Risk att bli slagträ i debatten.
- Seniora akademiker utan ”career concerns” viktigare för oberoende än formell struktur.
- Förutsätter ett effektivt och kompetent kansli som kan göra mycket av jobbet – finns inte tillräckligt många Lars Calmfors!

Erfarenheter från Sverige

- Finanspolitiska regelverk ska understödja en ansvarsfull politik i realtid.
  - Tillåta expansiv och välmotiverad politik i lågkonjunktur (TTT) .
  - Understödja att diskretionära budgetförsvagande åtgärder inte blir permanenta.
  - Lyfta upp målkonflikter och inkonsistenser mellan mål och medel till den politiska diskussionens yta.
- Utgiftstaket är ”skarpt” och har en styrande effekt.
- Överskottsmålet ”1% över en konjunkturcykel” är för vagt för att kunna utvärderas i realtid. Behöver *kompletteras* med ett intermediärt mål – kanske det konjunkturjusterade sparandet.
- Rambeslutsmodellen är och har varit betydelsefull men riskerar att erodera.
- I och med regeringskrisen 2014 återupprättades ett ”gentlemens agreement” om rambeslut och att regeringens budget alltid ska antas.

Slutord

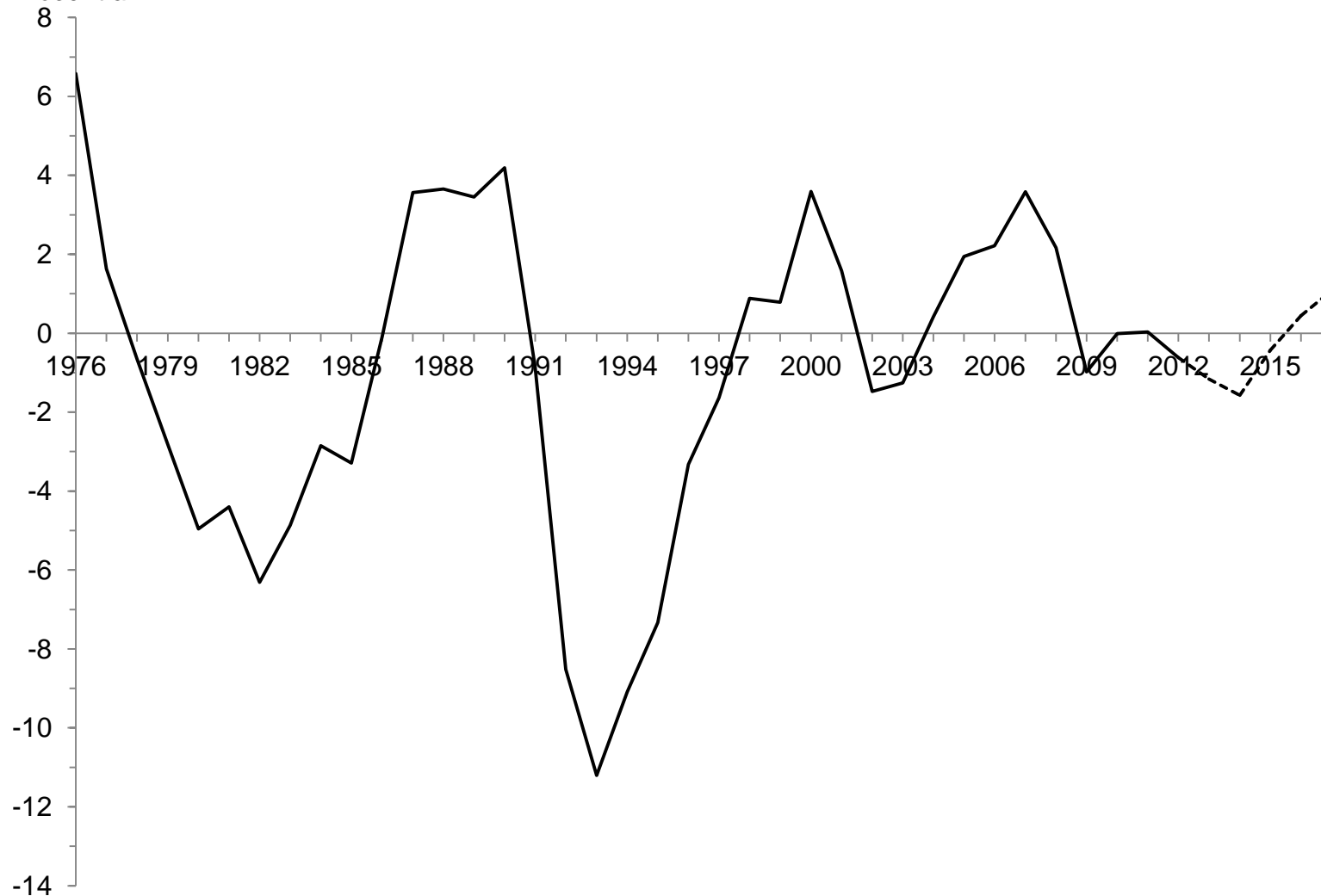
- FPR finns nu i många rad länder. OECD "code of practice".
- Syftet med det finanspolitiska rådet bör klargöras i instruktionen till rådet och från tid till annan utvärderas och ev. omformuleras.
- Ett FPR kan och bör inte försöka påverka politiken i en riktning som politikerna inte långsiktigt vill – rådet en "PT" inte vakthund.
- I det korta perspektivet kommer ändå konflikter uppstå.
  - FPR (Lars Calmfors) har kallats *Frankensteins monster* – finansminister Anders Borg förstod inte vilket monster han skapade när han inrättade FRP.
  - "Under en socialdemokratisk regering behövs inget råd" – finansminister Magdalena Andersson.
- Hoppas att vi kan träffa finansministern om 10 år och få höra – "Ni var rätt jobbiga, men det var bra att ni fanns."

Tack!

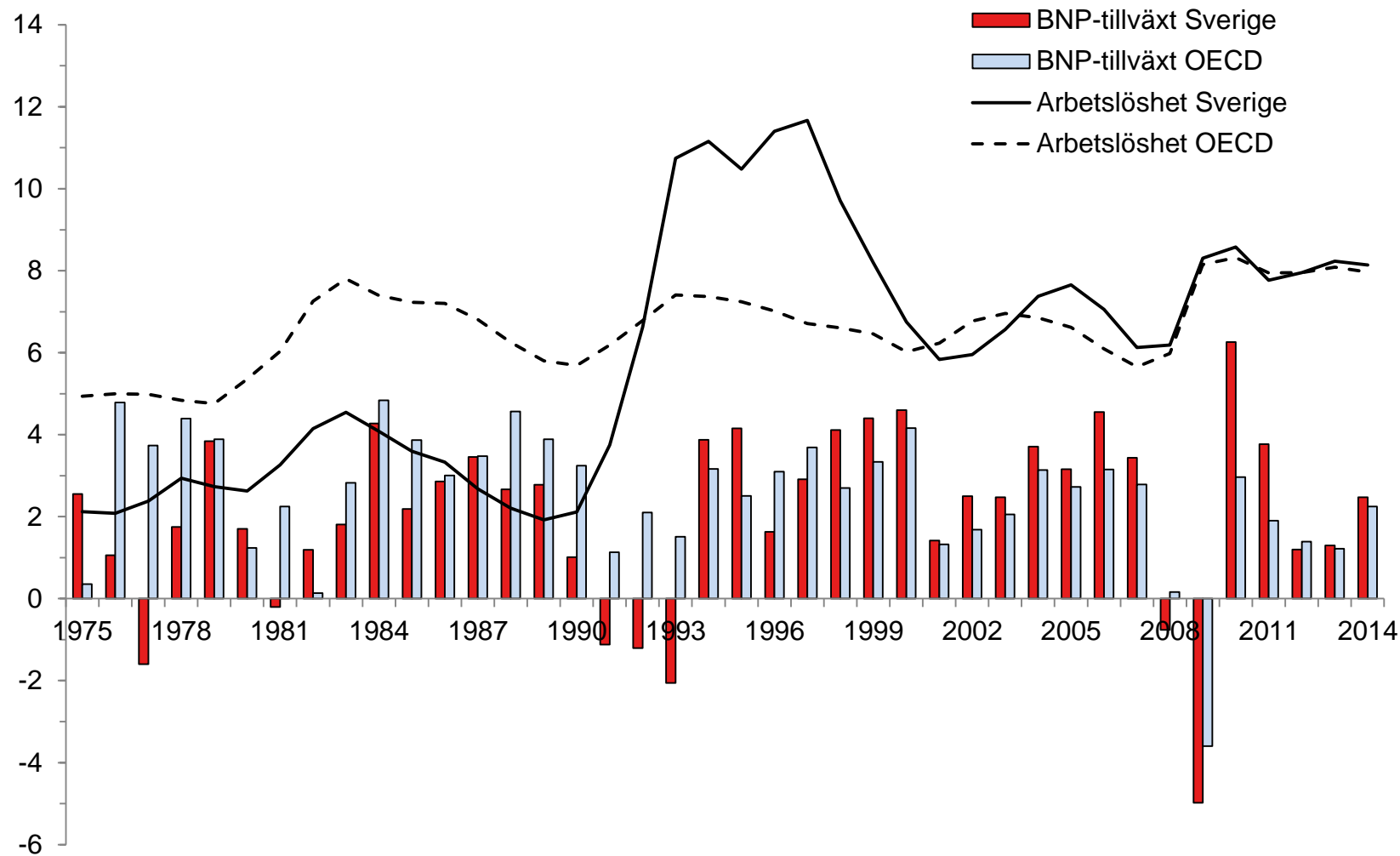
Offentligt finansiellt sparande 1976-2017

Procent av BNP

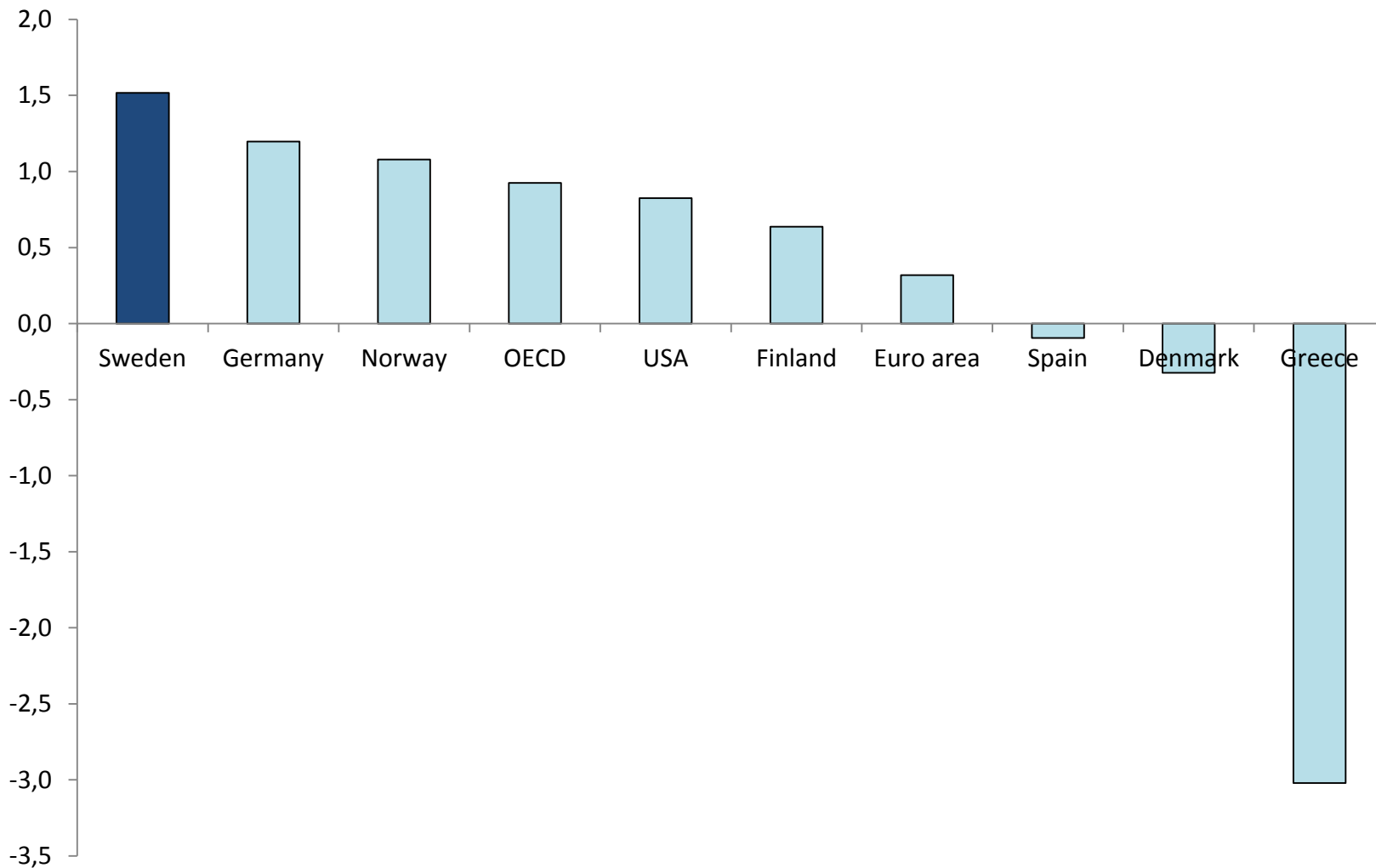
Tillväxt och arbetslöshet 1975-2014

Procent

Real BNP-tillväxt 2007-2012

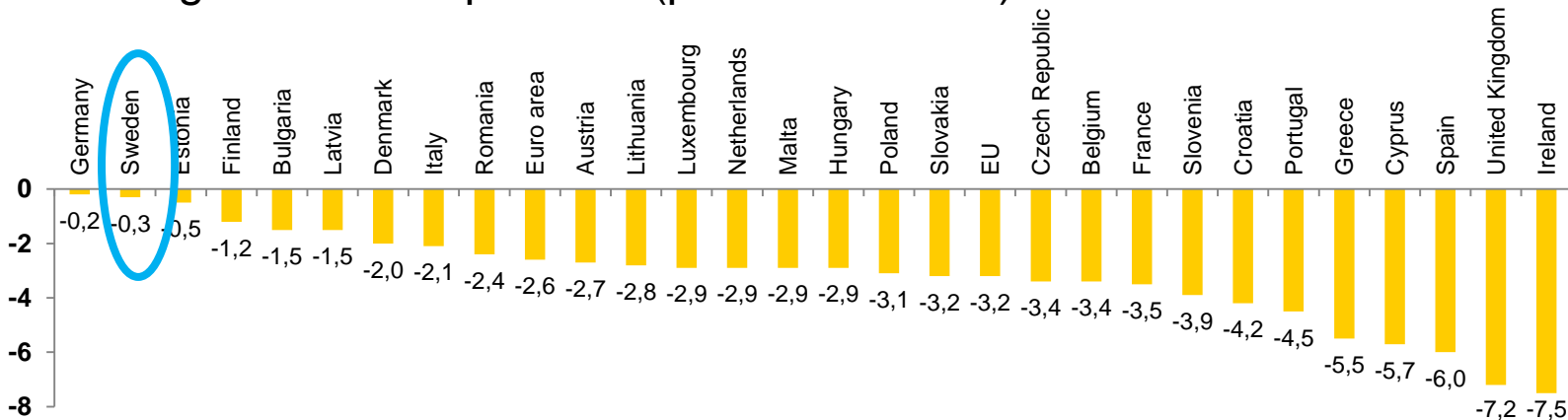
Annual average (%)

Source: OECD

De offentliga finanserna 2013

Offentligt finansiellt sparande (procent av BNP)

Offentliga sektorns bruttoskuld (procent av BNP)

